

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaе, 1661

1 In furia pœna[m] no[n] des: nam sat furor urget.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

Septimo, an ab his synodalibus audentia Episcopus valeat sacerdotem damnare.
Ottavo, si sine confessio, aut ab alio convictus fuerit, quod auctoritatem peccaverit, an suscipere ordinis officium exequi liceat.

QVÆSTIO I.

Ubi autem ea, que alienata mente sunt, non sunt imputanda, facile videtur posse probari. Peccata namque que alia penes voluntatem animi, alia circa naturam infirmitatem videntur consistere. Est autem voluntas (ut ait Augustinus lib. 1. a retrahat. cap. 15.) animi motus cogens i. nullo ad aliquid vel non imitandum 2. vel adipsendum. Quod prope delinquentis proposito committuntur. Porro infirmitas alia est, & delinquentis proposito committuntur. Ex utraque autem infirmitate qua premitur, impunitur ad panam. Unde quibusdam ignorantibus dicitur est. b [Si quis ignorat, ignorabit.] Tali illi erant, de quibus Christus ait c Apostolus. [Extra synagoga facient vos: quia arbitratorum obsequium se prebent Deo.] De istem etiam Apostolus dicit in epistola ad Romanos. [Testimonium illi perhibeo, quia scilicet Deum habent, sed non scientiam scientiam.] Nullum tamen cor in sua perfidia perseverantem hoc ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedit, que nature languore fit: qua nisi compungatur ad penam, nequaquam Apostolus legem de corpore mortis huius dicit. [Insuper e ego homo, qui me liberauit de corpore mortis huius?] sive ergo penes voluntatem, sive penes infirmitatem peccata consistant, semper impunitur ad panam. Cuius sententia illud Augustini de vera religione 5. c. 14. contrarium videtur. [Vique adeo peccatum voluntarium malum est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium, & hoc quidem a deo manifestum est, si nulla tunc dolorum paucitas, nulla indolentia turba distulsiat.] Quare autem negandum est peccatum voluntarium, sed hoc non generaliter de omnibus peccatis intelligendum esse, idem Augustinus in libro primo retrahat. c. 15. g ostendit, dicens. [Vique adeo peccatum voluntarium malum est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium, invenitur esse verissima. Peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pena peccati. h [Quamvis & illa que non 3 immerito non voluntaria peccata dicuntur, quia vel a negligentibus, vel a coactis perpetrata, non omnino possunt non 4 voluntaria dici.] Item in eodem libro c. 15. [Definitio peccati, quam diximus, peccatum est voluntarium retinenda, vel consequenda, quod iustitia certat, & unde liberum est abstinere, propterea vera est, quia id definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pena peccati.]

¶ Cogente nullo. Hec sunt addita ex B. Augustino, ut verba sequentia melius intelligantur.
¶ Imitandum. Apud B. Augustinum in lib. de duabus animabus & in lib. 1. retrahat. sequitur, amittendum: ob quod illam tamen non est mutatum: sed sublata est priori loco vox, imitandum, que abest etiam a manuscriptis Gratiani codicibus. Nam in vulgatis erat, ad aliquid imitandum, vel non imitandum.
¶ Non immerito. In libro B. Augustini impressis legitur, immerito.

C. I. ¶ Non sunt peccata voluntaria nisi negligentium. Idem lib. 4. quaestiones, q. 24. ad c. 15. Numerorum.

a Et in l. de duabus animabus, c. 10. Sent. 2. dist. 47. b 1. Cor. 14. c. 1. Rom. 10. e Rom. 7. f Sent. 2. dist. 31. g Et in l. de duabus animabus, c. 1. h hic omittuntur aliquot verba. i sine voluntate committit. orig.

¶ Erro quarritur, que sunt ipsa peccata voluntaria, possit recte dici peccatum essentolentibus quod facere possunt. Nam & hoc contra voluntatem facere dicitur: sed utique vult, propter quod facit: itaque si peccare nolit: quod tamen facit, cum volente si scilicet quisquam, nisi fecerit, mortem minetur. Ergo facere, quia vult vivere; & ideo non per se appendo, ut falsum iuret, sed ut falsum iuramentum. Quod si ita est, nescio utrum possint dici peccata voluntaria, qualia hic dicuntur expandi. Nisi si diligenter consideratur, forte ipsum peccatum non vult, sed propter aliud fit, quod vult qui peccat. Quippe homines, qui scientes faciunt, quod male vellent licere. Vique adeo ipsum peccare necesse est propter hoc ipsum, sed propter illud, quod vult consequitur. Itaque si ita est, non sunt peccata voluntaria, nisi negligentium, que discernuntur a peccatis negligentium.

¶ Tanquam si peccare nolit, quod tamen facit. Hac non sunt in vulgatis codicibus B. Augustini.

¶ In aliquod versu exemplaribus a capite, mox a cap. mulier, nulla est distinctio capitulorum. Itaque, ut ex praemis appareret, sive ex voluntate peccata procedant, palam est illa imputata, sive infirmitas dupliciter intelligitur. Est enim languore nature, sive concupiscentia appellatur: que verius animi infirmitas est, sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit a natura carnis conjunctione. Porro alia est infirmitas, que proprie dicitur: que elementorum, seu humorum coactio dicitur, que afficitur, & tandem dissolvitur. Similiter autem infirmitas est. Una que vitium appellatur, qua anima a Deo separatur, est ira, odium, & alia huiusmodi. Alia infirmitas est, que ipsa non sit peccatum, est tamen pena, & castis peccatis, vis, & ignorantia. Furo autem, cum non sit peccatum, pena peccati: ut febris, & cetera passiones, que proprie dicuntur esse: quarum motus, id est, ea que illas proprie sunt, nulli imputantur ad panam. ¶ Sed obstat illud, qui cum cæcus esset, cum interfecisset eum excoecatus imitatus. Unde dicitur est. d [Scripserunt enim dicitur est. Lamech vero sumpsit.] Sed cæcitas ignorantia similitudinis utraque enim quædam sunt, que imputantur: quod tamen nam pollicet, non est reus ad alterum. Si autem habet rationem veritatem, vel venationem iaculum mittens aliquem peccatum ab eo periturus hoc debet esse alienum, homicidæ reus habetur, verò alienata furor, cum sui compas non fit, evenit, quod reation non contrahit: quia facultatem deliberandi non habet. Unde pupillo & furor in maleficia subvertitur: ut non imputentur ad panam, que ex metu deliberatione non proprie. Quod non sitam humanis, sed etiam divinis legibus probatur.

¶ Proceperunt. Hec loco in vulgatis non sunt in hac verba, ff. tit. de iniuriis. Illud relatum in cap. 1. Lab. 49. digest. tit. 20. b al. quædam. c de carnis corruptione. d Gen. 4.

supra. quæ abfunt a manu scriptis, ideoz, indulta.

C. III.

Asenm Augustinus de parvulis, in lib. de fide ad Petron diaconum, cap. 30.

Immiffum a tenet, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Christi, suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic a malis suis fuerit per penitentiam, fideique conversus, & per sacramentum fidei & penitentia, id est, per baptismum liberatus. Et majoribus quidem necessarium esse, & penitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramentum baptismi accipere: parvulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec penitentiam profecato, quod originaliter trahunt, agere possunt, sacramentum fidei, quod est sanctum baptismum, quando rationis etas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Es autem quod in fine hujus auctoritatis dicitur. [Quandiu fidei rationem etas capax esse non potest] evidenter datur intelligi, nulli post baptismum peccata imputari, sive sit adultus, sive impubes, nisi rationis sit capax. Unde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augustino in eodem lib. c. 3. redditur. quare sua salute non impugnetur. [Animalia igitur, inquit, presentis seculi casum atq, creaturam formationem creaturi incomprehensibilem persequuntur voluntatem, quæ de suis factis nullam rationem redditura sunt, quæ rationabilis non sunt.] Nuncquid enim de bobus cura est Dei? Homo vero quia rationalis factus est, & de se, & de omnibus rebus, quas in ista vita presentis acceperunt, rationem redditurus sunt. Deo: & pro furore altissimæ qualitate animalia jubentur necesse, non propter conscientiam peccati, sed quia refrenantur membra sua.

C. IV. Non propter culpam, sed propter membra sua peccati occiditur, ad quod mulier accessit.

Unde Augustinus super Leviticum ad c. 17. §. 74.

Whit e quæ accessit ad omne pecus, & vult ascendi ab eo, interficietur mulierem & pecus: morte moriantur: rei sunt. Quæritur, quomodo sit reum pecus, cum sit rationale, nec ullo modo legis capax? & infra. Pecora inde credendum est iustis interfici, quia tali flagitio contaminata, indignam refrenant facti membra sua.

2. pars. De furore autem evidenti dicit scribit Augustinus in lib. questionum veteri & novi testamenti, q. 2. in fine, ita dicitur.

C. V. Culpam non necessitate, sed voluntate reum confingit.

Aliquos d. semis subito dementes factos fuisse, & ferro, lapidibus, mortibus, multis nocuisse: quosdam etiam occidisse: captos autem industria, & iudicis & oblatos, minime reos factos: eò quod non voluntate, sed impellente vi nescio, quæ hæc gesserint nescientes. Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit quid faciat?

C. VI. Non voluntate, non necessitate confingitur.

Item Ambrosius in Hexameron, I in tractatu primidi.

Ille cavenda sunt, quæ ex nostra voluntate prodeunt, delicta iuventutis, & irrationabiles passionis corporis. Quorum igitur nos sumus domini, horum principia extrinsecus non requiramus, nec deriverimus in alios: sed agnoscamus ea, quæ proprie nostra sunt. Quod enim possimus non facere, si volumus, huius electionem, mali nobis potius debemus, quam aliis ascribere. I.

a Ivo part. 1. cap. 30. b 1. Corinth. 9. c Ivo part. 9. cap. 10. d Ivo part. 13. e 9. q. 1. de iudiciis.

deo etiam in iudiciis istis voluntarios reos, non ex necessitate compulsos, culpa stringit, pena condemnat. Neque enim si per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti est: quin etiam ipsius divine legis oraculo, si quis per imprudentiam inulerit necem, accipit impunitatis spem, refugii facultatem, ut possit evadere. Hoc igitur de eo, quod proprie malum videtur, dictum sit. Mala enim non sunt nisi quæ crimine mentem impliciant, & conscientiam ligant. Ceterum pauperiem, ignobilitatem, agritudinem, mortem, nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numeraverit: quia nec contraria istis in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accedere videntur.

1. Nec contraria istis] Emendatum est ex originali. Nam antea legabatur: quia necessaria ista in bonis, &c. in multis tamen contraria suis huiusmodi capitulis est in verbo, numeraverit.

C. VII. Non veniam habent, quæ ignorantibus committuntur.

Idem in libro de Parvulis, c. 6. lib. de Abrebatum.

Non discimus vitandam ebrietatem, per quam crimina cavere non possumus. Nam quæ sobrii cavemus, per ebrietatem ignorantibus committimus. & paulo post. Nesciam quid loquantur, qui nimio vino indigent: jacet sepulti: ideoque si qua per vinum deliquerint, apud sapientes iudices venia quidem facti donantur, sed levitatis damnantur a auctores.

C. VIII. Inobediencia vel concupiscencia non habet culpam in corpore non consentientis.

Item Augustinus in lib. 1. c. de civitate Dei, c. 25.

SI concupiscencia vel inobediencia, quæ adhuc in membris moribundis habitat, præter nostræ voluntatis legem, quasi lege sua movetur; quantum magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis?

1. Concupiscencia vel] In originali legitur. Quod si illa concupiscencia inobediencia.

C. IX. Leth non de mensura, sed de ebrietate culpatur.

Idem lib. 22. contra Iulianum, c. 44.

Inebriaverunt d. Loth filix ejus, & sic nescienti miscerunt. Quapropter culpandus est quidem: non tamen, quantum ille inebriatus, sed quantum illa meretur ebrietas.

C. X. Nemo trahitur ad culpam, nisi dultus propria voluntate.

Item Ambrosius lib. 1. de Iacob, & vita Isaac, c. 3.

Non est quod cuiquam nostram ascribamus arumnam, nisi nisi nostræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexerit. Nemo habent crimine, quæ inferuntur reluctantibus. Voluntaria tantum commissa sequitur delictorum invidia, quam e in alios derivamus. Voluntarium sibi imitem legit Christus: voluntarium servum sibi diabolus auctonatur. Neminem iugo servitutis astrictum possidet, nisi se prius peccatorum are ei vendiderit.

1. Arumnam] Apud B. Ambrosium legitur, culpam: sed ab glossam non est mutatum.

2. Auctonatur] In vulgatis codicibus sequitur, & 2. Conquiri iuri suo: quæ sunt exposita, quoniam abfunt à manu scriptis, & originali.

C. XI. Minister Dei est, qui invitus homicidium facit.

a Deut. 2. & 19. b aliteratur] orig. c Et h. 2. contra Iulianum, in fi. d Ivo p. 9. c. 10. Gen. 19. e aliquid in alios deriverimus] orig.

Nec est qui inuitus aliquid fecerit homicidium, extra ministerium est. Siquidem lex ait a de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius.] Manus ergo eius, instrumentum modo, diuine ultionis ministerium prebuerunt. Levites igitur minister remissionis est. Percussor autem, qui tamen non ex dispositione, sed prater voluntatem fecerit homicidium, quia cum interficitur impius, Christus infunditur, & ubi abominatio aboletur, sanctificatio confectur: 1. quia Dominus dixit: b [In ea die, qua interfecero omne primogenitum Aegypti, sanctificabo mihi omne primogenitum Israel.] Quod non ad unum diem afflictionis Aegypti referes, sed ad omne tempus. 2.

1. ¶ Consecratur. Apud B. Ambrosium legitur, congregatur. 2. ¶ Omne tempus. Post hac in originali sequitur c. cum remittitur. infra 32. q. 1.

Cum itaq, qui inuitus hominem interfecerit, minister Dei sit; cum innocens furere permissus, morti nequaquam obnoxius sit; cum subter demerens, coram qua facit, reatum minime respiciat, patet hunc sacerdotem homicidii reum non esse: unde, nec sacerdoti priuari debet.

Obicitur autem illud, quod est in penitentiali Theodoro c. XII. ¶ In se reuersus penitentiam agat, qui insipientem occidit.

Item dicitur, si quis insipientem aliquem occiderit, si ad sanam mentem perueniat, levior ei penitentia imponenda est. In concilio Verriacensi, & apud Barchardum, & Verriacum hac confessionatur, quam ei, quifana mente tale quid commiserit.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria culpa ad furorē perduxit. ¶ Item obicitur, Sunt quidam, que esse non impediuntur ad penam, tamen impediunt sacramenti significationem. Ambrosio namq, parentum filio non impunitur, ad penam: cui tamen obest ad ecclesiam minus accipiendum. Sic que mente aliena sunt, esse non impediuntur ad penam, tamen sacri muneris executionem impediunt.

C. XIII. ¶ Innocens est, qui non iratus, sed propter disciplinam casu, aliquem interfecit.

Unde Hieronymus ait, c. **S**i quis non iratus, sed propter disciplinam, palmam alicui dederit, & eventus occiderit, sicut fieri solet, quantum ad gratiam, innocens est: quia voluntatem, non opus requirit. Quantum autem ad legem, reus est: quia opera requirit. ¶ Item si in persecutione virgo fuerit oppressa, repellitur lege: quia opus inspicit, non voluntatem: in gratia autem quasi virgo suscipitur: quia non opera quaerit, sed voluntatem.

¶ Verba huius capiti usq, ad vers. Item si in persecutione, leguntur in homil. 28. opera imperfecti, ad c. 11. Matthaei. Reliqua autem & forte eadem isti leguntur, & similia in com. B. Hieronymi in adro 11. cap. Marti. Ista autem profusus B. Hieronymus verbis rescribitur infra 22. q. 3. c. de pudicitia, vers. siue. Sic ut ergo qui propter disciplinam casu homicidium fecit, quantum ad legem reus est, quantum ad gratiam innocens: sic iste sacerdos, qui furere homicidium fecit, quantum ad culpam innocens est, quantum ad suscepti muneris executionem reus probatur. ¶ In ita respondetur. Non omnia que ordinandum impediunt, ordinatum deiciunt. ¶ Non enim potest ad sacerdotium probati, qui aliquando insauit. Verumtamen si post sacerdotium furere cepit, non ideo sacerdotio caret: nisi forte nauquam ad sana mentis officium illud redire contingat. ¶ Sicut g de quodam Episcopo Gregorius scribit in registro ad

a Exod. 21. Deut. 19. b Num. 3. c. In conc. Verriacien. c. 28. d Barch. l. 6. c. 25. Ius pas. c. 114. e Auctor operu imper. in Mattheum, hom. 21. f 32. q. 3. de pudicitia. g 7. 1. quoniam.

Ethariorum Episcopum [Quarum tristis sit vobis, etc.] ut sit in causa. [Longa inuoluntate gratatur.]

QVÆSTIO II.

Pro impensis vero patrocinii in Taracronensi concilio clericis exigere munita prohibetur: in quo fit statuta de clericis, c. 20.

C. I. ¶ Pro patrocinio impensis clericis munita exigere non debet.

Oblervandum quoque dicere, ne quis sacrum vel clericorum, more secularium iudicum, pro impensis patrocinii munera audeat accipere. a, nisi forte in ecclesiis gratiū oblati: que non favore munita videantur accepta, sed collatione devotionis illarum. b, si quis ista b probatur accipere, veluti exactor iuramentum aut usurarium possessor, secundum statuta parum hinc veni degradandum.

Hoc autem de illis intelligendum est, qui canonice iuramento, regulariter se iudicio proposuerunt. Operarii namq, consuetudine recepti sunt, & moribus approbati, ut uterentur ad votatum patrocinium impendant, & pro impensarum exigant, & pro impensis suscipiant.

QVÆSTIO III.

Teritio quaeritur, an ex mulieris confessione ipse sit condemnatus. In quo primo videndum est, an veritas facti accusare valeat. Quod facti canonice munita esse prohibetur. Generaliter c. enim statutum est ex domo biani Rapa, ut sacerdotes Domini non accuset, nec in centum, qui sui ordinis non sunt, nec esse possunt. Munita solum ad sacerdotium, sed nec etiam ad diaconatum pertinet sunt. Unde nec sacerdoti accusare, nec in eis esse iudicium dicitur quod, cautum est, ut vobis veritatem sui facti propterea pro alio non intercedat: nisi forte ius, vel iustitiam persequi voluerit. Hec d. autem, que nec facti, nec contra qui iudicis personam gerere vult, ad accusationem non remouetur. Mulieres autem in reo testimonio populi esse, quicumq, librum Iudaeorum legit, leguntur non posse itaq, ad accusationem remoueri possunt, quas etiam iudice propter frequentem esse confitetur: nec illa fore discretionem fore ab accusatione prohibentur. ¶ In ita respondetur. In reo e. c. multa permittuntur, que hodie persecutione quibus sunt. Cum enim mulieribus olim permittitur populi hodie pro peccato, quod mulier induxit, ab Apostolo I in reuocandam, vno subditas esse, in signum subsistentia reuocandam habere. Quae ergo hinc omnibus vno subiecta esse ostenditur, alio possulare non conceditur, ad accusationem admittitur detur. Ecce, quoniam passim & indifferenter ad reum nem mulier non admittitur, sunt tamen quaedam criminum accusationem mulier subire non prohibetur.

C. I. ¶ Unde in libro codicis nono, tit. 12. l. 1. Diocletianus scribit, g. dicens.

De crimine quod publicorum fuerit iudicatum, mulieri accusare non permittitur, nisi centum ex id est, si suam, suorumque persequatur iniurias. Statutum antiqui h. juris ita tamen, de quibus dicitur liter eis concessum est, non exacta subleptione, sed aditus preses provinciae imprius examinet, ut non sit crimen, cuius accusationem mulier subire non possit beat.

In aliquot versibus exemplaribus ad reus quodammodo cap. sane, nulla est distinctio capitulorum. a al. exgere. b al. ita. c 2. q. 7. facti d ff. de reg. iur. l. farina. e lnd. 4. f Epist. 1. qui accusare non possunt. h al. antiquus facti.